

علم ، صنعت و املاق دار الفقہاء مجموعہ

کینه کولسون اوغوز قیزی ،

بورکردن چیقسن صیزی ؛

کینه کیتسن اوزاق ، یاقین

دورت بوجاغه تورکدن آقین !

یکرمی دورت بک تکیر آلدی ؛

دده قورقود قوبوز چالدی ..

آقشلا دی قانی ، پایات ؛

بیکار یاشا آزلان باسات !

ضیاکوک آلب

عشق دل صوکر ا...

کوکلر ترک اغش جرانلری ،

اونوغش عبت زمانلری ،

عاشقلر ایچینش جانانلری ،

اهل دل بزمده بیگانه وار!

سوکدن بی خبر بوتون کوزلر ،

قالامش حقیق وفادن اثر .

دوداقر ماشی بی ترم ایدر ؛

سودادن عبت ایدن افسانه لر وار!

جانان یوقی یوردنده ، کیهلر ایصنر

نغمه لر توکنش ، سکون پائینسز ،

قارامش سودانک چرائی .. یالکز

طلسته چیرپان براته لر وار!

صهاک داغیلش اُسکی نشی ،

جملک بوزلش شوق وهوسی ،

اوزاقده بر ایکی هچترقی سنی ،

اورنده قیریلان بانه لر وار !

.. سیفی

فکر و خصلت

معارف اصلاحاتنده «طوبا» نظریه سی

یوکسک معارف مؤسسه لری اولور . بو مؤسسه لره ، دیگر ملتلرک واسطه اوله قاری درجه علمه قیاساً ابتدائی ، عالی ناملری و بریوروز . ابتدائی علم درجه سینه واسطه اولش برملک الک یوکسک علمه زهره سی آتق او تحصیل و تربیه و برنلر ، او علمه مشغول اولانلردر . بناء علیه علم یته اولردن باشلیور و آشانی دوغری ، خاقه ایلیور . مکتب تشکیلنده دایما آشاغیدن یوقاری کیدلیکی کبی علم دانما یوکسک طبقه دن آشانی ایلیور .

ملکته ده علم یاواش یاواش دریناهسوب علم آدم لریک درجه اقتدار ی فضله لاشدق تالی مکتبلر ونهایت علم شعبه لرده اختصاص باش کوسترمه ، هر کس برعله مشغول اولغه باشلانجه عالی مکتبلر دارالفنون تشکیل ایدر . معارف ، مکتب تشکیلی علمک بو طرز تشکیل ضروری برصورتده تعقیب ایدر . هر هانکی بروردده آیدلجق مکتبلر هر هانکی نام و بریلرسه و بریلین ؛ دارالفنون دینلین ، سلطانیه دینلین ، او به حال ملکک او دورده ده علم درجه سنک برممکی اولور . یعنی ملکته نسبتلیک عالی فرض ایدین اومؤسه مترق ملکته نظر آینه تالی وحی ابتدائیدر . سامع بک یوقی تقدیر ایدیور و دیورکه : « اعدادی مکتبی اولایان برملک تصور ایدیور ؟ اوراده بردن بره بردارالفنون تأسیس ایدمیلر میسکر ؟

شبهه سز اوراده آجه چکیز مؤسست تعلیمه دن برینه ، ایستره کز دارالفنون اسمنی و بره یلر سکر ... فقط نه یایارسکر کز یاپیکز ، اومؤسه سی - برمدت - ساده جه برعدادی اوله دن قورناراماز سکر . یوغایت طبیی در ؛ چونکه برملک علمک مختلف دوره لری کچیره دک منطق برمش تعقیب ایتلیدر . بونک معانی بزده کوردک . الی سینه اول آچیلش اولان ایلمک دارالفنون و قلیله بر اعدادی درجه سنده بیله دکلدی . عالی برمکتب اولورق آچیلان مکتب ملکیه سینه تالی برمؤسه دن باشقه برشی اوله ماشدی . سوک سینه لرده ، اوزده ده مختلف علملر اختصاص کیرمه ، تالی مکتبلردن بدین و برعه صیل تحصیل سابه سنده کچن متفکرلر زهره سی پیشه مکه باشلا دیفندن ؛ دارالفنون ز اعدادی ایله عالی تحصیل آراسنده برانتال دوره سی کچیریور . آتق بکون عالی برمؤسه نک یالکز شکلی آله یلشدر . فقط بو عصرده یاشامق ایستین برمت ، دارالفنون تشکیل ایچون ده یاکلیه من . موجود ابتدائی تالی مکتبلر بر بردارالفنون تشکیل مساعیدر . چونکه عصری بر دارالفنون لازم اولان یوکسک علم عامللری دارالفنون شکل اولسون فعالیتده اولدجه پیشه چکدر . دارالفنونک اصل وظیفه سی ده ملی حرنی یاقدر . حرن تشکیل اغش ملترده معارف اصلاحاتنه علی درجیات آشاغیدن باشلانیه یلیر . سه آنکه

مرحوم امیراله افندی و قلیله معارف اصلاحاتندن بحث ایدرکن بر «طوبا آغایی» نظریه سی چیارمیش . او زماندن بری بو نظریه نک بر چوق اهدار و علمه دینلری تشکیل ایدی . نه زمان ملکته ده معارف اولورق آتیلور . امیراله افندی صاغ اوله یدی ، یوند نه دیک ایسته دیکنی غامیله اوکره نیردک .. «علم» مجموعه سنده - یلیم هانکی سبدن - بو مسئله یته موضوع بحث اولدی . علم طوبا آغایی کی در ، یوقاریدن آشانی دوغری ایتر ، دیندی ؛ سامع بک یوکاده اعتراض ایدی ؛ فکری اثبات ایچون اسکمه لره لری و رابورلری یوقلایدری و یونلردن قهره طوبایله یوق ایکی مقاله نشر ایدی . دارالفنون تشکیلانه باشلانیه شو صیراده ، مسئله ک حل ، عمل نتیجه لری اعباریه حائر اهمیتدر .

سامع بک دیورکه : « معارفک بوتون اقسام وشعباتی آراسنده شدید بر ارتباط وارد ؛ هیچ بر شعبه معارفک ، هیچ بر درجه تحصیل دیکلرندن مستغلاً اصلاح و تنسیق قابل دکلدر . ازله مکتب عالیه نک ترقیمی اولورک طلبه سی احضار ایتکده اولان مکتب ابتدائی و تالی نه نک ترقیسته متوقفدر . سامع بک بر قاج ای ابتدائی ایله بر قاج ای اعدادی نک دارالفنونه خرج و مسند تشکیل ایدمیلر جکنی و بر ملکته ترقیمی ایچون یوکسک برعل زهره سنه احتیاج اولدینندن دارالفنون احداثی ایچون اوزون مدت تکلمه نک جائز اولمه یجندی سولیکور . سامع بک بو فکرلری قبول ایجه بک برقره تصور ایدمیز . ابتدائی مکتبلری اولیان بر ملکته سلطانی مکتبلری ، سلطانیه اولیان بر ملکته عالی مکتبلر احداثی دوشونه طبیی دوغری اولاماز . معارف درجه لریک بو طرز تقسیم برملکته علمک کچر دیک تکامل دوره لرته تطابق ایدر و غایت منطق در . علمی ، عالی دارالفنون تحصیل درجه سنده اولان ملترده ابتدائی مکتبلری آچیلیر . علم و یونکله برابر عالمرده برآز ده یوکله نهجه تالی مکتبلر واسطه اختصاص و یوکسک علم تشکیل ایدیک زمان دارالفنونلر کدادا اولور . فقط بر ملکته ده علمک ابتدائی ، تالی ویا عالی ده ایدیلی او ملکته کوره دکلی عینی مدینه منسوب دیگر ملتره کوره در . هر ملکته کندیته کوره الک یوکسک بر درجه علمی وبناء علیه الک

آغاسی، کوروشه سنی، برادرش، آسیر آماجی اونیاسانی جونی
سویوردی. فقط ...

فقط ایستاد بودید که اوقادار سودیکی بو اوپونلره وداع ایتک
لازم کله چکیدی. حتی کین کون چشمه دونوشند کویک امامنه،
قوروش خواجه راست کلهیدی. قوروش آلی اوپرکین بو هیچ خوشلا.
نمادینی خودبیز اختیار اوکا :

— قیز عایشه، آناکه سوله، سنی نورونی سوسون، آرتق
سنگ آجیق دولاشمه کاجاز دکل .

دیمیدی. یارون یاخود اوپرکون اوده، هر یوپون قیز کی،
چاره کیره جک. . . دیمک کندی سیفان بوأوده، بو بزرگانک
باشنده تولونجه یقادر عبوس قالاچیدی. . . آتله، نولکاره،
کوره شله، قایدراقله، هسنه وداع ایتک ها ... ایله ساجلری
آرقایه آتیدی. آتایه تکرار دوقایه باقدی. نه کوزمیدی! اما بوکوزه.
لشک، بوکوروساچلرک، بوکورم کوزلرک، بوآل یاقلارک اونجه
هیچ اهمیت یوقدی. ایچینی چکیدی :

— آه اُرکک اولایم ...

دیدی .

آه، اُرکک اولایدی ... همین آلهولن معصوم برجوجونی
خیالک منتظر غرابلرله دوشونمک باشلادی. نه یایما .
چقیدی ؟ برکریه بالکن دوقایه باقدی. حتی بوتون قشاک زهی
پهلوانی اوله چکیدی. سوکرا ... مشهور بر آنه ... ومطلقا زهم
اوغوللرینک کوچوک قیزی آلاچیدی. محاربه لره کیده جک، کوسکی
نشانلره دولایق، داغری آساجق، جسور کوی دیقانیلرینک
پایداری کی هفته لره آبی اُزلرنده دولاشاچیدی. آتایک اوکندن
چکیلیدی. یته یاواش ادریلرله تجرعه وغرو یوردی. کناره دیرسکی
دایادی. هوا هم آیین، هم بولطلو ایدی. یوز آدم اونده دورد
خوجانک باغچه سندن خوروزلر تونوبوردی. اوکله یاغلاشینی حاله
اورانقاده سانکه یکی صباح اولوبورمش کی طایلر برحال واری .
آراسیرا خفیف برانغور سهره لیوردی. عایشه قایله خیالانته دالیدی.
جانشز بر هیکل کی هیچ قیلیدایموردی .
فقط ... بر دیره یورمک آغمه باشلادی .

سازاردی. نفسی طوتولوبوردی. عیبا او سوز هیچمی ؟ اما
یالان اولق احتیالی واری ؟ قیازاردی ؟ باشی آلرینک ایجه آلدی .
آوت .. عمرنده بوفا دار یاقین بر مُلکم صاغما کورمه مشدی . کویک
آرقاستدک قورو دریمه کیدن بویک اطرافنده کی فونداقلرک، دوه
دیکنلرینک اورتاسندن بئیل، مایل، ییشیلی، صابری، مورلو،
قیرمیزلی، طورونجولر قایلن، غایت قایلن بر مُلکم صاغما قاقش،
نوردن ایبرکی بردرمک کی هوا یه اوزانغیدی. اوسن تاقونداقلرک
ایچنده ایدی ... عایشه ک یورمک داهسا حیزل جاریمه باشلادی .
ایسته بوفا دار کویک یاقینه ایغن اولان بو مُلکم صاغماک فوشوب
برکمر آلتندن کیمه ...
اُرکک اولایق !

بوند هیچ شهمی یوقدی . داهای زیاده دوشونغدی . بخره دن
آیریلدی . هر دونه نلرند ایندی . باغچه یی چکیدی . کندی سواغه
آندی . دهل کی قوشمه باشلادی . اطراف کی کورم یوردی . قوشدی .
قوشدی . « مُلکم صاغما سونعدن یتیم . دبه بوتون فوتیه
قوشدی . قوشدی . کدیرمه کیمک ایچون خنکاردن آتلادی .
تالارلی چیکه دی . تیلره قوشمایدی . فونداقلره دالیدی . یاغور
هاب یاغوردی . قوشدی . قوشمایدی . قوشدی . چالیلر آتکوری
طایلیور، ادری، یوزی، کوزی بیرتیلوردی . نهایت مُلکم صاغما یه

او حرنی مجرده بئین ابتدائی معلاری ملنه اورتیبینی و بره ییلرلر .
فقط بزده هوز مفکوره وحدتی بیه اشکل ایتمه مشدر . ابتدائی ،
تالی معلولرینک تلقین ایدمچی مفکوره لری . علمی اسوالری دارالغنون
حاضرله یقندر . چونکه هر شیدن اول ملکته بر علم هواسی ،
بر علم عیقلی تفهیل ایلیدرکه هر ییلر اوندن استعانه ده بولونسلر .
عنده بر دمجه گاش بر ملکته بولاسله ویا بلا واسطه
ابتدائی وتالی مکتبلرک معلولری یتدیره جک عالی برمُسه به احتیاج
وارد . چونکه معارف اصلاحی آتیق اوزمان قابل ایدم ییلر .

دیک اولوبورکه، معارف، مکتبلر منطقی برتکال ایدم آشاغیدن
یوقاری به دوغری کیتمک برابر ، بونک هر دوره سنده علم یوکسک
زمره دن آشاغی به دوغری ایلور . بزم شولارده معارف بوتون
درجائی آتیق یوقاردین حیات آله ییلر . آشاغینی اصلاح ایچون
اولا یوقاری یاقی لازم کایور .

امرافله اندی موصومک دیک ایسته دیک یوایدی طن ایدم دوز .

شمدی به قدر مسلکی بر زمیه عائد ایلک مجموعه من اولان
معل مجموعه سی بوخته ایلک ستمی یتیمش اولوبور . بوتون برسنه
طرفده غایت استفاده مقاله لرتراشش . بک مهم ومقید مناقشه لره
صحیفه لری آچمیدی ؛ « معل » ک چیق جتنی کولری هرکس صبر سزلله
کوردی . ایکی یاشته کیرن رفیق یی بیک ایله بوستل وعلی مسلکده
دوام ومعلولری دایما ارشاد اتینی نمی ایدم دوز .

...

خجانه

ملکم صاغما

کویک عایشه صاحبان بری اوکنده مکیک دوقوونی یوکسک
بزرگانکندن قالدی . بورغون بورغون کیریدی . بونک اوده
باب یالکزدی . باباسیله قارده شلری دون ارکندن قصیه ، بازاره
کیتلیدی . آتسلیله آتسلیله دوه قوشوده ایدلر ؛ بلکه زعیلرده ...
کوزلری اوغوشدوردی . یاواش یاواش سوانک دیوارندنکی صاری
چرچیمولی آتایه یاغلاشیدی . کندنه باقدی . بیاضلری آزالان کومور
کوزلری اویقودن هوز قاقش کی غموردی . یاواشلی دها زیاده
آلدی . وکور سیاه ساجلری داغیتیدی . تکرار کیریدی . کیرینرکین
بوتون بوتون سوزولن کوزلری ، تیرهن ، کیران ایجه دوقاقلری
بیاض بولور کردانی سانکه ایلک دفعه کوروپورمش کی شاشدی :
— نه کوزم بِن ، آپول ...

دبه کولدی ... باشی ایدکی . ماوی مایا ترلکرتندن بوننگ
کوره ییلدی برلره قادر بوتون وجودی دقله سوزدی . کوزلری
تکرار آتایه آندی . دوندی . ساجلری افریله دالسالاندیردی .
ایسته داهای اون باشنده بونکن قوجا بر قیز کی اری ایدی . ایکی
کرن اول زعیلرک دویکونده تونکی کویلرین کلنلر اونی بوفا دار
یورومش کورونجه حیرته قائلردی . هم اویله فونل ایدیکه ...
اُرکک افرانلری بر طوتوشنده قالدیروب بره چار یوردی . اوکا
« پهلوان عایشه » دیرلردی . اُرکک جوجولر کی آنه یتیمی سلاح